

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto

25. 08. 2003
Oel 38 Y1 2002
OM 030: 00/2002

Viite OM 38/41/2002

Asia: Lausunto Oikeudenkäynnin julkisuus hallintolainkäytössä –työryhmän mietinnöstä

Oikeudenkäynnin julkisuus hallintolainkäytössä –työryhmän toimeksiantona on ollut selvittää hallintolainkäytön erityispiirteitä ja niiden vaikutusta lainkäytön julkisuutta koskevaan uudistustyöhön, sekä suhdetta perus- ja ihmisoikeuksiin. Hallintolainkäytösasioille on tyypillistä, että ratkaisu perustuu usein ainakin osittain sellaisiin henkilöön yksityiselämää, terveydentilaa tai taloudellista asemaa koskeviin tietoihin, jotka ovat julkisuuslain tai muun lain nojalla salassa pidettäviä. Työryhmän ehdotusten tavoitteena on ollut, että lainsäädäntö turvaisi hallintotuomioistuinten päätösten ja niiden perustelujen julkisuuden mahdollisimman laajasti ja samalla ratkaisee julkisuuden ja yksityisyyden suojan välisen ristiriidan asianosaisten oikeusturvan takaavalla tavalla. Työryhmä ei ole mietinnössä ottanut kantaa lainsäädäntötekniisiin ratkaisuihin.

Asiakirjajulkisuuden osalta työryhmä ehdottaa, että hallintolainkäytön diaareihin sovellettaisiin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain ja henkilötietolain säännöksiä. Tällöin rekisterimerkintöjen julkiseksi tulon ajankohta määräytyisi julkisuuslain mukaisesti koskien kaikkia rekisteriin merkittäviä tietoja. Myös hallintolainkäyttöön liittyvien asiakirjojen julkisuus määräytyisi julkisuuslain ja erityislakien säännösten perusteella. Lähtökohtana olisi asiakirjojen julkisuus, jollei laissa erikseen toisin säädetä. Myös tuomioistuimen päätös perusteluineen olisi julkinen julkisuuslain mukaisesti. Tuomioistuin voisi kuitenkin yksittäistapauksissa laissa tarkemmin säädettyin edellytyksin päättää poikkeuksista salassapitosäännöksiin. Päätöksen lopputulos ja sovelletut lainkohdat olisivat kuitenkin aina julkisia.

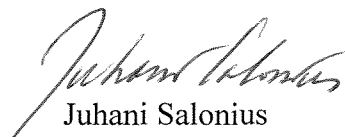
Työttömyysturvalautakunnassa sovelletaan asiakirjajulkisuuden osalta yleislakina julkisuuslakia. Diaariin tehdyt ei-salaiset merkinnät tulevat julkisuuslain 6 §:n pääsäännön mukaan julkisiksi silloin kun ne on tehty. Lautakunnan päätökset tulevat, salassa pidettäviä tietoja lukuun ottamatta (esimerkiksi terveydentilaan tai taloudelliseen asemaan liittyvät tiedot) julkisiksi sen jälkeen kun ne on tarkastuksen jälkeen allekirjoitettu ja postitettu asianosaisille. Työryhmän asiakirjajulkisuutta koskevat ehdotukset vastaavat työttömyysturvalautakunnassa jo sovellettavaa menettelyä. Työttömyysturvalautakunta pitää nykyistä käytäntöä lainsäädännöllisesti selkeänä ja katsoo, että se turvaa riittävästi oikeudenkäynnin julkisuudelle ja yksityisyyden suojalle asetetut tavoitteet. Näin ollen työttömyysturvalautakunnalla ei ole huomauttamista työryhmän asiakirjajulkisuutta koskevaan ehdotukseen.

Työryhmän mietinnön mukaan suullinen käsittely hallintoprosessissa olisi julkinen. Se voitaisiin kuitenkin toimittaa kokonaan tai tarpeellisin osin suljetuin ovin, jos siinä esitetään asiakirja tai tieto, joka on julkisuuslain tai muun lain mukaan salassa pidettävä. Päätöksen tehneellä viranomaisella olisi oikeus olla läsnä suljetussa suullisessa käsittelyssä. Tuomioistuin voisi kuitenkin tästä huolimatta tapauskohtaisesti päättää, että suullinen käsittely on julkinen, jos tämä on tarpeen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteuttamiseksi. Säännöksiä suullisen käsittelyn julkisuudesta voitaisiin soveltaa tuomioistuinten ohella myös niissä muutoksenhakulautakunnissa, joissa sovelletaan hallintolainkäyttölakia.

Työttömyysturvalain 12 luvun 3 §:n 4 momentin mukaan asian käsittelyssä työttömyysturvalautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä. Työttömyysturvalautakunnassa voidaan tarvittaessa toimittaa suullinen käsittely hallintolainkäyttölain 37 §:n mukaisesti. Suullisen käsittelyyn sovelletaan oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia. Suullinen käsittely on toimitettava suljetuin ovin asioissa, joissa on säädetty salassapitovelvollisuus tai jotka työttömyysturvalautakunta määrää käsiteltäväksi suljetuin ovin sillä perusteella, että julkisesta käsittelystä aiheutuisi asianosaiselle erityistä haittaa. Työryhmän suullisen käsittelyn julkisuutta koskevat ehdotukset vastaavat nykyisen työttömyysturvalain säännöksiä, eikä työttömyysturvalautakunnalla ole huomauttamista ehdotuksen johdosta.

Työryhmä esittää, että ratkaisun pyydetyn tiedon antamisesta tai antamatta jättämisestä tekisi pääsääntöisesti hallintotuomioistuimen virkamies. Virkamiehen ratkaisuun, jolla pyyntö tiedon saamisesta on evätty, saisi hakea oikaisua asianomaiselta hallinto-oikeudelta julkisuuslain mukaisesti. Oikaisupyynnön ratkaisemisessa olisi kyse hallintoasian, ei lainkäyttöasian ratkaisemisesta, jolloin sovellettavana menettelynormistona olisi hallintolaki. Tiedon antamisesta päätettäisiin kuitenkin lainkäyttöasian käsittelyjärjestyksessä, jos asianosainen pyytää tietoa vireillä olevaan oikeudenkäyntiin liittyen ja jos asia on tarpeen ratkaista pääasian yhteydessä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi tai, jos kyse on oikeudenkäynnin julkisuutta koskevasta seikasta, joka on tarpeen ratkaista suullisessa käsittelyssä. Muutoksenhaku lainkäytön järjestyksessä tehtyyn julkisuusasian ratkaisuun tapahtuisi pääasian yhteydessä sille tuomioistuimelle, joka on toimivaltainen käsittelemään pääasiaa koskevan valituksen. Näissä tapauksissa sovellettava menettelynormisto olisi hallintolainkäyttölaki.

Työttömyysturvalautakunta pitää ehdotettua kahden erillisen muutoksenhakutien käyttöä julkisuutta koskevien päätösten yhteydessä tarkoituksenmukaisena. Julkisuusasiaa koskeva päätös voitaisiin ratkaista hallintoasiain käsittelyjärjestyksessä oikaisupyynnönä hallinto-oikeudessa nopeammin ja joustavammin, kuin hallintolainkäyttöprosessissa. Tästä syystä hallintoasiain käsittelyjärjestys olisi asianosaiselle ja ratkaisun tehneelle viranomaiselle edullisempi. Lainkäyttömenettelyn noudattaminen olisi perusteltua, vasta kun julkisuutta koskevalla päätöksellä on asiallinen yhteys vireillä olevan valitusasian käsittelyyn, kun asia olisi syytä ratkaista suullisen käsittelyn yhteydessä.

Juhani Salenius
puheenjohtaja

Silja Romo
toimistopäällikkö